

дитини дошкільного віку, спонукання її до самостійної естетичної діяльності реалізовуватиметься у багатьох *напрямах*: власній художній творчості, складанні творів на теми образотворчого мистецтва, відвідуванні музеїв та художніх виставок, здійсненні екскурсій, читанні літератури про мистецтво, проведенні бесід, обговорень, творчих вечорів, зустрічей з художниками тощо [5].

Висновки. Отже, формування творчої особистості – одне з важливих завдань педагогічної теорії та практики на сучасному етапі розвитку, а саме завдання, які спрямовані на створення умов розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку у процесі образотворчої діяльності. Саме вони допомагають розкритися дитині в повній мірі, створювати щось нове, незвичайне, що дає змогу засвоїти нові знання про світ або почуття, сформувані нове ставлення до дійсності.

Література

1. Авер'янова Н. Національне виховання в контексті глобалізації / Н.Авер'янова // Вісник Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: Українознавство. – Вип. 11. – К., 2007. – С. 53–56.
2. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла – Київ: Фелікс, 2014. – 120 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку "Впевнений старт". – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – С. 7.
5. Серенко Л.Б. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку / Л.Б.Серенко // Обдарована дитина. – 2007. – №6. – С.36-39.
6. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / Г.В.Сухорукова, О.О.Дронова, Н.М.Голота, Л.А.Янцур; за ред. Г.В.Сухорукової. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 3

**А.М. Москалюк,
асистент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО СВІТОБАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. Джерела розвитку школи знаходяться в творчості вчителів, в їх інноваційній діяльності, яка знайшла відображення в створенні шкіл нового типу, розробці та введенні елементів нового змісту освіти, нових освітніх технологій, у зміцненні зв'язків школи з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду. Учитель є головною дійовою особою будь-яких перетворень у системі освіти, що вимагає підготовки освічених,

мобільних, конструктивних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, до переорієнтації свідомості на гуманістичні цінності, що є характерними для творчої (інноваційної) педагогічної діяльності. Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Державна програма “Вчитель” засвідчують особливу увагу до освіти з боку держави та зумовлюють об’єктивні орієнтири стратегії розвитку української національної освіти на оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки педагогічних працівників на основі прогресивних концепцій і запровадження інноваційних технологій [6, с.361].

Проблеми модернізації мистецької освіти в сучасних умовах пов’язані з активізацією ціннісних підходів до досягнення надбань художньої культури. Актуальність проблеми зумовлюється глобальними соціальними перетвореннями нашої доби. Змінюються погляди на суспільні і особистісні цінності, на ідеальний образ людини, оновлюються уявлення щодо ціннісної картини світу. Ціннісний компонент виражає світоглядну позицію людини, тісно змикаючись із її особистісними пріоритетами. Все частіше фігурують поняття конкурентоздатності, суб’єктності, порівняльних вимірів професійної компетентності, оптимального вибору життєвих переваг і цінностей. Активізація ціннісних орієнтирів у суспільному житті не може не впливати на розвиток педагогіки, зокрема мистецької, актуалізуючи проблеми аксіологічного спрямування її розвитку[7, с. 300].

Глобальні процеси сучасного цивілізаційного розвитку визначають необхідність становлення нової парадигми освіти. Одним із можливих проголошується тип інноваційної освіти. У широкому філософсько-культурологічному розумінні він може стати необхідним підґрунтям для створення адекватної запитам реальності світоглядно-виховної моделі мистецької освіти, що стане консолідуючим чинником у процесі зародження і співіснування різноманітних підходів до навчання і виховання школярів засобами мистецтва, сприятиме узгодженню міждисциплінарного змісту освіти з педагогічними технологіями особистісно-розвивального спрямування.

Одним із шляхів реформування сучасної середньої освіти загалом і мистецької освіти зокрема є використання нових педагогічних технологій, спрямованих не тільки на засвоєння учнями знань і вмінь, характерне для традиційного навчання, а й щонайперше – на всебічний особистісний розвиток учнів. Тенденція розвитку сучасної школи передбачає переведення процесу навчання на технологічний рівень, реалізацію індивідуальних траєкторій розвитку школярів.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти проблем професійної підготовки вчителя знайшли відображення в історії педагогічної думки та набувають особливої актуальності й розробляються в багатьох напрямках на сучасному етапі. Проблемі підготовки вчителів до проведення уроків художньо-естетичного циклу в початкових класах значну увагу приділено у працях багатьох українських і російських науковців (Н. Аніщенко, О.

Апраксіна, І. Гадалова, Л. Коваль, О. Олексюк, Г. Падалка, Е. Печерська, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Хусаїнова та ін.). Проте, незважаючи на багатоаспектність проблеми професійної підготовки вчителя, існує реальна суперечність між законодавчою та науковою базами по-новому вирішувати проблеми сучасної освіти, оскільки цей процес гальмується в результаті недостатньої підготовки вчителів до інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність в галузі освіти регламентована відповідними нормативними документами: Законом України “Про інноваційну діяльність”, Положенням “Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України”. Сьогодні розвивається окрема галузь педагогіки – педагогічна інноватика. Над проблемами інноватики працюють сучасні вітчизняні педагоги-науковці (І. Бех, Л. Буркова, Л. Даниленко, І. Зязюн, О. Киричук, В. Кремень, В. Мадзігон, С. Подмазін, В. Пінчук, О. Савченко, Н. Федорова, А. Фурман та ін.). Серед напрямів дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців можна виділити такі: визначення структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (В. Курило, О. Лоренсов, В. Паламарчук, І. Підласий, В. Пінчук, О. Саранов та ін.); історико-педагогічний аналіз етапів зародження, втілення у практику й поширення інноваційних педагогічних ідей (В. Загв’язинський, Л. Подимова, О. Попова, В. Сластьонін та ін.); моніторинг інноваційних освітніх процесів (О. Абдулліна, Л. Буркова, О. Касьянова, О. Орлов та ін.); проблеми управління інноваційними процесами в освіті (Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Гросс, В. Кваша, Н. Конопліна); соціально-психологічний аспект розповсюдження нововведень (Е. Роджерс та ін.); теоретико-методологічні основи підготовки вчителів до інноваційної діяльності (В. Докучаєва, О. Козлова, К. Макагон, Ю. Максимов, Л. Подимова, Р. Скульський та ін.).

У педагогічній літературі інноваційна діяльність розглядається у трьох аспектах: за етапами розвитку інноваційних процесів як розробка, освоєння й використання нововведень (Л. Даниленко, В. Кваша, О. Мойсеєв, О. Мойсеєва та ін.), вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового у педагогічну практику (І. Дичківська, О. Козлова, Н. Клокар та ін.), науково-практичне дослідження та інноваційний експеримент (Ю. Максимов, М. Меладзе та ін.) [1].

Учитель виступає головним суб’єктом інноваційної діяльності. Орієнтуючись в освітніх інноваціях, володіючи різними технологіями викладання свого предмету та застосовуючи їх у своїй роботі, вчитель, таким чином, самореалізується у професійній діяльності, набуває здатності до самостійного інноваційного пошуку. Аналіз навчальної діяльності та педагогічної практики студентів засвідчує, що вони усвідомлюють необхідність упровадження нових елементів у роботу вчителя під час проведення уроків художньо-естетичного циклу, але слабо підготовлені до самореалізації у цій сфері. За даними експериментальних досліджень (О. Козлова, Н. Клокар, Л. Подимова та ін.), більшість учителів відчувають певні труднощі в упровадженні педагогічних інновацій [4].

Слід зазначити, що загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, яка гармонійно поєднує навчання, виховання та розвиток дітей і молоді засобами мистецтва, і яка покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття базових компетентностей (загально-культурних, художньо-пізнавальних, комунікативних тощо), формує прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя. В контексті цього актуальним результатом освітньої роботи є формування інноваційної компетентності молодих поколінь як інтелектуальної та практичної здатності вчасно і адекватно коригувати особисте та суспільне ставлення до мистецтва як до важливої цінності буття. Метою статті є розкриття механізмів формування інноваційного світобачення майбутніх учителів як чинника духовного зростання молодих фахівців мистецької освіти на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Духовний розвиток особистості – одне з найважливіших завдань сучасної освіти, вирішенню якого в системі загальної середньої освіти мають сприяти предмети художньо-естетичного циклу. Зміст предметів художньо-естетичного циклу розкриває перед учнями розмаїття жанрів і стилів українського та світового мистецтва, своєрідність вітчизняної художньої культури в контексті світових культуротворчих процесів, особливості культурних регіонів світу, основи естетичних знань. Художня культура вивчається в школі як культурологічний курс і є важливим чинником формування духовного світу особистості, її художньо-естетичного розвитку. У сучасних умовах, коли школа формує новий тип особистості, саме особистість має стати метою, а не засобом історії. Цього можливо досягти тільки за умови, якщо людина стане цілісною, різносторонньою у своїх потребах і здібностях, поєднуючи ті напрями діяльності, що сформувалися в процесі розвитку культури і складають специфічне надбання людини [3]. Важливим завданням сучасної школи є формування свідомості учнів, їх світогляду. Тут акцентується увага на вихованні почуттів, а не на абстрактному мисленні, при скерованому впливі на здатність дитини осмислено переживати все, що її оточує в житті – природу, соціальні інститути, явища культури. Ще одним із важливих завдань є формування продуктивної уяви, творчої фантазії як здатності проектувати те, що має створюватись людиною.

Педагогічні інновації - це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних вирішень різноманітних педагогічних проблем. Прямим продуктом творчого пошуку можуть бути нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи в управлінні. Побічним продуктом інновацій як процесу творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника, рівня його культури, мислення та світогляду. Тобто творчий пошук та реалізація інновацій ведуть до новоутворення у цілісній педагогічній системі [2, с 54].

Система підготовки вчителя у ВНЗ часто недостатньо відповідає вимогам, що ставляться до інноваційної діяльності. Зокрема, процес навчання в педагогічних навчальних закладах спрямований на виховання певних якостей особистості. Наслідування зразків супроводжується стандартизацією особистості, втратою індивідуальності. Стандартизація вищої школи – це певною мірою процес “відтворення” однакових рис, що характеризують як сутність особистості, так і форми її виявлення за заздалегідь поданим зразком. Відсутність гнучких навчальних планів, програм, підручників, навчальних посібників, реальної можливості вибору дисциплін для свого індивідуального розвитку позбавляє студента здатності до творчості, сприйняття і створення нового [8, с.6].

Учителю початкових класів слід пам'ятати, що саме під час опанування мистецьких цінностей учні засвоюють певні знання і набувають різноманітних умінь і навичок. Водночас вони є лише засобом художнього розвитку, тобто становлення особистості як суб'єкта художньої діяльності, що передбачає розвиненість сенсорної та емоційно-почуттєвої сфер, образно-асоціативного мислення, загальних і спеціальних здібностей і якостей [5, с.39].

Важливими для оновлення мистецької освіти є філософські ідеї про пізнання як ціннісне ставлення людини до світу, про світоглядну свідомість як єдність світорозуміння, світосприйняття і світовідношення (М.Бахтін, В.Малахов). Особливості розвитку активності дитини в різних видах діяльності залежать, як стверджують психологи, від її ціннісних ставлень, самовизначення і самовираження за формулою « Я – у світі» (О.Кононко). З огляду на це розглядати навчання мистецтв відокремлено від художнього виховання учнів, спрямованого на формування ціннісних орієнтацій, вважається штучним, некоректним [5, с.36].

Визначені проблеми вищої школи безпосередньо пов'язані з необхідністю формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до інноваційної діяльності на предметах художньо-естетичного циклу. Таку готовність розуміють як сукупність особистісних і професійних якостей спеціаліста, що забезпечують творче осягнення нововведень у сфері мистецької освіти, постановку нових цілей і смислів власної професійної діяльності, відмову від відомих штампів і стереотипів, створення власного індивідуально-особистісного стилю професійної діяльності. Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. Це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, його максимальної самореалізації, розкриття творчого потенціалу [2, с.278].

В інноваційній діяльності вчитель має бути здатним до бачення проблем, самостійних суджень, оригінальності мислення, переносу знань, умінь у нові ситуації. Він повинен вміти концентрувати творчі зусилля, мати схильність до розумного ризику, сміливість, незалежність у судженнях, оптимізм, високий рівень самооцінки, потребу впроваджувати нове. Використання різноманітних

видів інтеграції художніх знань учнів, починаючи з міжпредметних зв'язків, є досить відомою сферою педагогічної творчості для сучасного вчителя початкових класів, особливості професійної діяльності якого пов'язані з викладанням кількох різних предметів.

Висновки. Інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства. З урахуванням цього нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження і розвитку творчого потенціалу людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприймання і розв'язання нових завдань. Педагогіка мистецтва як сукупність закладених у ньому педагогічних функцій та потенціалів, має усі підстави для визнання її наукового статусу як теорії і практики формування творчої індивідуальності вчителя, що уможлиблює досягнення найвищого рівня розвитку його педагогічної майстерності.

Література

1. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка / Т.М. Демиденко. – Луганськ, 2004. – 20 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Джола Д.М. Теорія і методика естетичного виховання школярів: Навч.-метод. Посібник / Джола Д.М., Щербо А.Б. . – К.:ІЗМН, 1998. – 392 с.
4. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України / Н.І. Клокар. – К., 1997. – 227 с.
5. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва в початковій школі: Посібник для вчителя / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В.Белкіна та ін.Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
6. Москалюк А. Проблеми викладання предметів художньо-естетичного циклу в початковій школі //Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. пр. – Вип.1 / редкол.: Р.С. Гуревич (голова) та ін.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. - Вінниця : ТОВ «Фірма « Планер», 2012. – 430 с.
7. Падалка Г. Естетична оцінювальна парадигма як фундамент модернізації мистецької освіти // Філософія педагогічної майстерності: Зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського / Редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 380 с.
8. Слостенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика : инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подымова. – М. : ИЧП “Издательство Магистр”, 1997. – 224 с.